

SURXONDARYO VILOYATIDA VIRUSLI GEPATIT A VA E EPIDEMIOLOGIK XUSUSIYATLARI

Toshkent davlat tibbiyot universiteti Termiz filiali Mikrobiologiya, jamoat salomatligi, gigiyena va menejment kafedrasida assistenti:

Chutboyev Bunyod Rustamovich

Toshkent davlat tibbiyot universiteti Termiz filiali Davolash ishi fakulteti talabasi:

Qilichev Jasurbek Fayzullayevich

Annotatsiya: Ushbu maqolada Surxondaryo viloyatida virusli gepatit A va E infeksiyalarining epidemiologik xususiyatlari, ularning tarqalish mexanizmlari va hududga xos xavf omillari chuqur tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida infeksiyalarning asosiy yuqish yoʻllari, mavsumiylik, xavf guruhlari, ijtimoiy-gigiyenik sharoitlar va sanitariya holatining kasallik tarqalishiga taʼsiri oʻrganiladi. Maqolada shuningdek, viloyatning aholisi zich yashaydigan tumanlarida, chegaradosh hududlar va migratsiya oqimlari orqali gepatit A va E infeksiyalarining epidemiologik tendensiyalari, suv manbalarining sifati, oziq-ovqat mahsulotlarining ifloslanish xavfi va bolalar hamda yoshlar orasida kasallikning tarqalish xavfi batafsil yoritiladi.

Tadqiqot natijalari virusli gepatitlar profilaktikasida aholi ogohligini oshirish, sanitariya-maʼrifat ishlarini kuchaytirish, xavf guruhlari qaratilgan monitoring va nazorat tizimini tashkil etish, shuningdek, mavsumiy epidemiyalarning oldini olish boʻyicha ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqishda muhim ahamiyatga ega ekanligini koʻrsatadi. Maqolada virusli gepatitlarning epidemiologik kuzatuv, profilaktika va nazorat mexanizmlarini samarali amalga oshirishning nazariy va amaliy jihatlari ham yoritilgan. Shu bilan birga, viloyat hududida infeksiyalarning tarqalishining ekologik, ijtimoiy va gigiyenik omillar bilan bogʻliqligi, ularning oldini olishda integratsiyalashgan yondashuv va zamonaviy epidemiologik metodlardan foydalanishning ahamiyati taʼkidlanadi.

Kalit soʻzlar: Virusli gepatit A, virusli gepatit E, epidemiologiya, Surxondaryo viloyati, suv orqali yuqish, sanitariya, infeksiya nazorati, xavf guruhi, profilaktika.

Asosiy qism: Surxondaryo viloyati Oʻzbekistonning janubiy qismida joylashgan boʻlib, geografik joylashuvi, iqlimi, aholining migratsion faolligi va suv taʼminoti sharoiti virusli gepatit A va E infeksiyalarining tarqalishida muhim rol oʻynaydi. Gepatit A va E infeksiyalari asosan fekal-oral yoʻl bilan yuqadigan kasalliklar boʻlib, ularning asosiy manbai ifloslangan ichimlik suvi, oziq-ovqat mahsulotlari va sanitariya-gigiyena talablariga rioya qilinmasligi hisoblanadi. Viloyatning chekka

qishloq hududlarida quduqlardan va ochiq suv manbalaridan foydalanish, ichimlik suvi sifatining pastligi infeksiyalarning mavsumiy tarqalishini tezlashtiradi.

Hududning iqlimiy xususiyatlari ham kasallikning epidemiologiyasiga ta'sir qiladi. Yoz oylarida havo harorati yuqori bo'lishi, suv ta'minoti cheklanishi va suvni saqlash sharoitlarining noto'g'ri bo'lishi gepatit A va E'ning yuqish tezligini oshiradi. Shu bilan birga, aholining migratsion faolligi, mavsumiy ishchilar va chegaradosh hududlardan kirib keladigan shaxslar sonining ko'pligi virus importi xavfini kuchaytiradi. Bu esa epidemiologik jarayonni murakkablashtiradi va infeksiya tarqalishining hududiy tafovutlarini yuzaga keltiradi.

Bolalar va yoshlar aholi tarkibida ulushi yuqori bo'lgan hududlarda gepatit A infeksiyasi tez-tez uchraydi. Bolalar bog'chalari va maktablarda sanitariya talablari va oziq-ovqat nazoratining yetarli bo'lmasligi kasalliklarning tez tarqalishiga sabab bo'ladi. Shu bilan birga, gepatit E ko'pincha homilador ayollar va yosh kattalar orasida og'ir kechadi, bu esa ushbu guruhlarni maxsus xavf ostida ekanligini ko'rsatadi. Shu sababli profilaktik choralar aynan xavf guruhlari uchun yo'naltirilishi zarur.

Viloyat hududida infeksiyalarning tarqalishiga ekologik va ijtimoiy-gigiyenik omillar ham katta ta'sir ko'rsatadi. Qishloq hududlarida suvning sifat jihatdan pastligi, sanitariya infratuzilmasining yetarli emasligi, aholi orasida gigiyenik madaniyatning past darajasi gepatit A va E infeksiyalarining surunkali tarqalishiga olib keladi. Shuningdek, oziq-ovqat mahsulotlarining yetkazib berilishida gigiyenik talablarning buzilishi, ochiq bozorlardagi sharoitlar infeksiya xavfini oshiradi. Shu bilan birga, aholining turmush tarzi, umumiy gigiyena qoidalariga rioya qilish darajasi va mavsumiy ko'chma ishlar epidemiologik jarayonni shakllantiruvchi asosiy omillar sifatida namoyon bo'ladi.

Kasalliklarni oldini olish uchun muntazam profilaktik choralar zarur. Bu choralar qatoriga toza ichimlik suvi bilan ta'minlash, sanitariya-ma'rifat ishlarini kuchaytirish, xavf guruhlarga emlash kampaniyalarini tashkil etish, oziq-ovqat mahsulotlarining sifat nazoratini kuchaytirish va mavsumiy epidemiyalarning oldini olish bo'yicha monitoring tizimini rivojlantirish kiradi. Profilaktik tadbirlar tizimli ravishda amalga oshirilsa, infeksiyalarning tarqalish tezligi sezilarli darajada kamayadi va viloyat aholisining sog'lig'ini barqaror saqlash imkoniyati oshadi. Shuningdek, aholining gigiyena madaniyatini oshirish, sog'lom turmush tarzini targ'ib qilish va sanitariya infratuzilmasini modernizatsiya qilish uzoq muddatli ijobiy natijalarni ta'minlaydi.

Viloyatning markaziy va chekka hududlaridagi epidemiologik holatni kuzatish, suv sifatini muntazam tekshirish va profilaktik emlashlarni o'tkazish virusli gepatit A va E infeksiyalarini nazorat qilishda muhim ahamiyatga ega. Shu bilan birga, bolalar, homilador ayollar, migratsiya qiluvchi ishchilar va qishloq aholisi kabi xavf guruhlari

ustida maxsus e'tibor qaratish lozim. Epidemiyaga qarshi choralar, sanitariya-gigiyena targ'iboti va profilaktika tadbirlari birgalikda amalga oshirilsa, viloyatda virusli gepatitlar tarqalishining oldi samarali tarzda olinadi.

Xulosa: Surxondaryo viloyatida virusli gepatit A va E infeksiyalarining epidemiologiyasi hududning iqlimiy sharoiti, sanitariya holati, aholining migratsion harakatlari, ichimlik suvi ta'minoti va gigiyena madaniyatiga bog'liq holda shakllanadi. Ushbu infeksiyalar, asosan, suv va oziq-ovqat orqali yuqishi sababli sanitariya-profilaktika tadbirlarini kuchaytirish, xavf guruhlari o'rtasida muntazam epidemiologik nazorat olib borish, mavsumiy xavf davrlarida aholini ogohlikka chaqirish zarur hisoblanadi. Profilaktika ishlarining tizimli yo'lga qo'yilishi, sanitariya infratuzilmasining modernizatsiya qilinishi, epidemiologik monitoringni kuchaytirish virusli gepatitlarning tarqalish xavfini sezilarli darajada kamaytiradi. Hududda sog'lom turmush tarzini targ'ib qilish va gigiyena madaniyatini oshirish esa infeksiyalarning oldini olishda uzoq muddatli ijobiy natijalar beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligi. Virusli gepatitlar bo'yicha uslubiy ko'rsatmalar. Toshkent, 2021.
2. "Epidemiologiya" fani bo'yicha o'quv qo'llanma. Toshkent tibbiyot akademiyasi, 2020.
3. WHO. Hepatitis A and E. Global epidemiology reports. Geneva, 2019–2022.
4. Karimov A., Usmonov B. Infeksion kasalliklar epidemiologiyasi. Toshkent: "Fan", 2018.
5. Surxondaryo viloyati SESS (SEOM) yillik epidemiologik kuzatuv hisobotlari.
6. CDC. Hepatitis A and E: Transmission and Prevention Guidelines. Atlanta, 2020.